

Rooman tasavallan yksityiskirjastot: *case studyna* Marcus Tullius Cicero

FM Pia Mustonen

jatko-opiskelija, Tampereen yliopisto

Marcus Tullius Cicero (106–43 eaa.) oli roomalainen poliitikko, filosofi ja kirjailija sekä Rooman tasavalta-ajan tunnetuimpia yksityiskirjaston omistajia. Ciceron poikkeuksellisen laajalti säilyneissä kirjeissä on lukuisia viittauksia sekä hänen itsensä että muiden Rooman yläluokan edustajien kirjastoihin ja kirjallisiin harrastuksiin. Kirjastohistorian kannalta erityisen mielenkiintoinen lähde on kirjeenvaihto hänen Ateenassa asuneen ystävänsä Titus Pomponius Atticuksen (110–32) kanssa, johon Cicero tutustui jo koulupoikana. Atticus oli joutilalle elämälle omistautuneen kirjakeräilijän lisäksi myös varakas kustantaja ja kirjakauppias.

Antiikin Rooman kirjastot periytyivät suoraan kreikkalaisista tyyppiensä, organisaationsa ja sisältöjensä suhteen, ja itse asiassa myös monet käsikirjoitukset päätyivät Roomaan kreikkalaisista kirjastoista. Tämä kulttuurinen perintö oli seurausta roomalaisen maailman laajentumisesta klassisen Kreikan alueille, ja Rooman ensimmäiset suuret kirjastot hankittiinkin sotasaaliina Kreikasta ja Vähä-Aasiasta. Sotasaalikirjat muodostivat ytimen yksityiskirjastoille, jotka toimivat pienten sosiaalisten ryhmien kohtaamispaikkoina. Samoin varhaiset roomalaiset kirjastonhoitajat olivat usein idästä sotasaaliina tuotuja korkeasti koulutettuja orjia. Useimmat kirjasto-orjat työllistyivät kopisteina, koska tämä muodosti suurimman osan työstä. Orjat huolehtivat myös päivittäisistä rutiineista: kirjakääröjen järjestämisestä hyllyille, vaurioituneiden kirjojen korjaamisesta, luettelon päivittämisestä ja niin edelleen.

Yksityiskirjastojen taustalla oli idea ylhäisöhuvilasta, joka tarjosi mahdollisuuden rauhaan ja kunnialliseen vapaa-aikaan (*otium*) kirjojen ja ystävien parissa. Tällainen huvila oli kirjaston lisäksi varustettu taideteoksilla, puutarhoilla ja tiloilla, joiden nimitysten – *academia*, *lyceum* tai *palaestra* – oli tarkoitus tuoda mieleen hellenistiset instituutiot. Kirjasto ei ollut vain omistajansa ilona, vaan yleinen käytäntö oli sallia pääsy kokoelmiin ainakin tutuille, joille pyynnöstä myös lainattiin teoksia.